

## Despre temeinicia Sfintei Euharistii

Înainte de a intra în reflecțiile asupra Sfintei Liturghii, de a înțelege ce este ea, rolul ei în viața creștină, este nevoie a pune început bun prin a arăta temeiul ei și a celorlalte Sfinte Taine în Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Om. Acest fundament constă în temeiul de neclintit al expresiei că Adevărul este Persoana lui Iisus Hristos, și că viața noastră înseamnă participare, experiență, comuniune cu Iisus Hristos ca persoană și viață.

„Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi” (Ioan 1,14) afirmație scripturistică ce constituie baza și noua bucurie a Bisericii. Căci El a lăsat Trupul Lui (Biserica) și a trimis pe Duhul Său și nu un sistem filozofic și nici n-a întemeiat o nouă religie. De la începuturi până astăzi găsim această realitate a comuniunii liturgice strânsă în jurului Mesei Domnului: „Și stăruiau în învățătura Apostolilor și în comuniune, în frângerea pâinii și în rugăciuni” după cum ne relatează „Faptele Apostolilor” în capitolul 2,42. Aflându-se de atunci în stare permanentă de ascultare, Biserica - ca trup a lui Iisus Hristos și comuniune a Duhului Sfânt, este fidelă îndemnului Mântuitorului de la Cina cea de Taină, unde a spus ca: „*Aceasta să faceți întru pomenirea Mea*” (Matei XXVI, 26-28 și cel...) Aici, în adunarea (sinaxa) liturgică, se găsește izvorul vieții, centrul ei, de aici decurgând învățătura nouă, harul ei sfințitor și modul în care ea se conduce. Adevărul ei este **viață; împărtășirea de viață**: „*Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi.*” (In. 6, 53)

Prin urmare, Adevărul este viață, este ființă concretă. Pentru Sfântul Apostol Ioan Adevărul este identic cu viața, cu ființa, el depășește neajunsul cugetării filozofice a lui Aristotel care vedea viața ca o calitate adăugată ființei, nu ființa însăși. Creștinul trebuie să le rostească **dintr-o răsuflare pe amândouă.**

Toată Evanghelia a 4-a, a Sfântului Apostol Ioan autentifică că cunoașterea este „*viață veșnică*” sau „*adevărată viață*” *însăși Iisus Hristos s-a numit Calea, Adevărul și Viața*” (In. 14. 6)

Dacă Sfântul Apostol Ioan vede Adevărul ca praxis, ca trăire, ucenicul său - Sfântul Ignatie Teoforul îmbină cunoașterea și viața într-o abordare antologică a Adevărului, deoarece viața înseamnă ființă veșnică, adică ființa care nu moare. Domnul Iisus Hristos este Adevărul, nu pentru că este un principiu epistemologic care explică universul, ci pentru că El este viața și mulțimea ființelor, care își găsesc semnificația nestricăcioasă întru Iisus Hristos, care recapitulează în întregime creația și istoria. Viața Sfintei Euharistii este viața lui Dumnezeu Însuși, ca viață de comuniune divină.

De aceea Sfântul Ignatie numea Euharistia drept „*leac de nemurire, doctorie pentru a nu muri*”. Iar Sfântul Irineu de Lyon (sec. II) a folosit teologia Euharistiei în luptă cu dochetismul și gnosticismul, ce arată că Iisus Hristos a avut trup aparent, arătând că Euharistia este cu adevărat Domnul Hristos, că El este viață și ființă în același timp, că El se dă ca viață, ducând la împlinirea comuniunii în Sfânta Euharistie.

De aceea, când abordăm știința teologică hristologiei, adică învățătura despre persoana și opera mântuitoare a lui Iisus Hristos, nu înțelegem în primul rând abordarea învățăturii despre acestea în sens teoretic, faptul că numai cuvintele scripturii ar fi vehicule de comunicare a Adevărului până la noi, așa cum fac toate ereziile istoriei.

Când afirmăm că El este Adevărul, mărturisim și trăim învățătura despre Iisus Hristos și opera Sa ca existență personală, **ce ni se comunică în relația Sa cu Trupul Său, Biserica.** Căci dacă nu ești în Biserică nu poți vorbi de o realitate a experienței personale a lui Iisus Hristos, ce se dăruiește în Sfintele Taine, în mod culminant oferindu-se în Sfânta Euharistie.

Împărtășindu-te de Hristos ca viață și comuniune poți vorbi după aceea de o comunicare a Lui până la noi și prin cuvintele Sale, încorporate în Sfânta Scriptură ori în Sfânta Tradiție, căci altfel totul este verbalism sectar, fraze învățate mecanic din textele Scripturii și răstălmăcite după bunul plac.

O, frate creștine nu tu definești modul și participarea la viața lui Iisus Hristos. Ea este dată în Biserică din Ziua Cincizecimii. **Duhul Sfânt**, este Persoana care umple distanța dintre noi și Iisus Hristos, El realizează actul unirii și participării omului la Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos în istorie. El aduce în Biserică, ca realitate, ca viață, evenimentul Iisus Hristos realizând, totodată, existența Sa personală ca trup ori comunitate. Mântuitorul Iisus Hristos nu există mai întâi ca Adevăr și apoi ca și comuniune, **El este simultan și una și alta**. Nu există distanțe între Domnul Hristos, Biserică și Sfântul Duh, cu atât mai mult între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Duh. De la întrupare și până la Cincizecime se poate urmări pe firul roșu al Sfintei Scripturi, această relație existențială, personală, între Mântuitorul Iisus Hristos și Sfântul Duh. Fundamentul relației de trimitere în lume în Biserică, se întemeiază pe relația lor în sânul Sfintei Treimi.

Așadar, atât de mare este Taina lui Iisus Hristos încât El nu redefiniște separat prin El Însuși ci este parte integrantă a economiei Sfintei Treimi. A vorbi despre Iisus Hristos înseamnă în același timp a vorbi despre Tatăl și Duhul Sfânt.

Adevărul lui Iisus Hristos și a Sfântului Duh este identic și de aceea Duhul Sfânt este numit „*Duhul Adevărului*”(In.14.17...). Cele două Persoane ale Sfintei Treimi se deosebesc numai după felul în care lucrează. Evenimentul Cincizecimii la „Faptele Apostolilor” arată acest lucru la modul cel mai concret. **Existența lui Iisus Hristos vine în planul existenței noastre isorice, nu în mod abstract, după cum cred sectarii care tratează în mod teoretic cuvintele scripturii, într-o manieră individualistă, ignorând sensul și rostul comuniunii și al comunității.**

Duhul Sfânt este dătător de putere și de viață, determinând ființa noastră spre relaționare, spre împlinirea comunității, pentru că El este „*comuniune*”(Kinonia: 2 Corinteni 13,13). Prin Sfântul Duh ne naștem în Iisus Hristos, în Taina Sfântului Botez, încorporându-ne în trupul istoric al lui Iisus Hristos - care este Biserica, așa cum însăși nașterea lui Iisus Hristos a fost „*din Duh*”, pentru ca fiecare botezat să poată deveni el însuși „*Hristos*”, adică ființă de comuniune și de adevărată viață. De două mii de ani fiecare Liturghie, fiecare taină este un **eveniment al Cincizecimii**. Fiindcă Sfânta Liturghie îl revelează pe Domnul Iisus Hristos. Adevărul ca vizită, ca prezență și realism, dar nu din afară ci ca „*trup*” adică interior propriei noastre experiențe, ca o comuniune în interiorul Bisericii, a comunității Ei, și nu într-o cunoaștere rațională sau într-o experiență mistică interioară individuală, desprinsă de Biserică, ca și comuniune cu Iisus Hristos în Duhul Sfânt. O asemenea formă de religie este naturism religios.

Acest adevăr ajunge la noi ca rezultat al unei transmișteri istorice, dar se referă la istorie, în înțelesul vieții euharistice, condiționată fiind de caracterul de anamneză (amintire) și epicleză (invocare) al Euharistiei. În cadrul ei istoria încetează a mai fi o succesiune de evenimente, ce vin din trecut în prezent, în direcție liniară. **Adevărul nu vine la noi doar pe calea delegării ori a împuternicirii: Iisus Hristos-Apostoli-Episcopi, în desfășurare liniară. El vine ca eveniment al Cincizecimii, cu alte cuvinte, ca o coborâre a Duhului Sfânt, ce asumă istoria liniară într-un prezent harismatic.** Drept urmare, toate Sfintele Taine sunt evenimente harismatice și realități ale Cincizecimii.

În cele ce urmează, voi expune într-o anexă (addenda), un material spicuit din cartea renumitului teolog **Alexander Schmemmann – „Euharistia”** – tradusă (și) în limba română, fiind un foarte bun instrument de lucru și de cercetare pentru slujitorii altarelor bisericesti și pentru teologi – care o consultă, o citesc și o citează mereu: Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni, XI, 29).

Plecând de la aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel, ne întrebăm care este adevăratul înțeles al lor. Pentru că nici Biserica primară și nici Sfinții Părinți nu au tălmăcit ca alternativă la "mâncarea și băutura cea cu nevrednicie" abținerea de la Sfânta Împărtășanie, în sensul că respectul pentru Taină și teama de a nu o păngări să aibă ca rezultat moral refuzarea Sfintelor Daruri. Este evident că nu aceasta a dorit Sfântul Apostol Pavel să spună. Într-adevăr găsim în Epistolele sale, în îndemnul său, prima formulare a unui aparent paradox, dar care în realitate constituie baza "eticii" creștine și izvorul spiritualității creștine.

"Sau nu știți", scrie Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către Corinteni, "că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț: slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu" (I Corinteni VI, 19-20). Aceste cuvinte constituie un veritabil cuprins al apelurilor neîncetate adresate de Sfântul Apostol Pavel creștinilor: noi trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce s-a "întâmpat" cu noi în Iisus Hristos; tocmai de aceea noi putem trăi astfel, doar pentru că aceasta a avut loc în noi, pentru că mântuirea, izbăvirea, împăcarea și "cumpărarea cea cu preț" ne-au fost deja dăruite iar noi nu suntem "ai noștri". Noi putem și trebuie să lucrăm la mântuirea noastră numai pentru că am fost mântuiți. Trebuie întotdeauna și în tot timpul, să devenim și să fim ceea ce, în Iisus Hristos, suntem deja: "Iar voi sunteți ai lui Iisus Hristos, iar Domnul Hristos al lui Dumnezeu" (I Corinteni III, 23).

Această învățătură a Sfântului Apostol Pavel este de o importanță crucială pentru viața creștină în general, și pentru viața sacramentală în particular. Ea descoperă tensiunea esențială pe care se bazează această viață, de unde ea își trage seva și care nu poate fi îndepărtată fiindcă aceasta ar însemna părăsirea și, în același timp, mutilarea majoră a credinței Bisericii însăși: încordarea ce se află în fiecare din noi între "omul cel vechi care este corupt de poftele cărnii" și "omul cel nou, înnoit după chipul lui Dumnezeu, care l-a creat pe om" prin moartea și învierea Botezului " ; între darul vieții noi și efortul de a ne apropia de El și de a-L face al nostru; între harul "ce nu este dat cu măsură" (Ioan III, 34) și măsura neîncetat deficitară a vieții mele duhovnicești.

Dar apoi, primul și cel mai important rod al întregii vieți și spiritualități creștine, așa cum se întâmplă la sfinți, nu este sentimentul sau realizarea vreunei "vrednicii", ci a unei nevrednicii . Cu cât te apropii mai mult de Dumnezeu cu atât devii mai conștient de nevrednicia ontologică a întregii făpturi înaintea lui Dumnezeu, de darul Său către noi. O astfel de spiritualitate este absolut incompatibilă cu ideea de "merit", cu orice care ne poate face, în sine și prin sine, "vrednici" de acel dar. Căci, așa cum scrie Sfântul Apostol Pavel: "Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept... Dar Dumnezeu își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Domnul Iisus Hristos, a murit când noi eram încă păcătoși ..." (Romani V, 6-8). A "măsura" acel dar cu meritele și vrednicia noastră este începutul acelei trufii duhovnicești care este adevărata esență a păcatului.

Această tensiune își are centrul și, de asemenea, izvorul în viața sacramentală. Aici, în timp ce ne apropiem de dumnezeieștile Daruri, devenim conștienți iarăși și iarăși de dumnezeiescul "năvod" în care am fost prinși și din care, după rațiunea și logica omenească, nu există scăpare. Căci dacă, din cauza "nevredniciei" mele, nu mă apropii de dumnezeieștile Daruri, resping și refuz dumnezeiescul dar al iubirii, împăcării și vieții, mă excomunic pe mine, căci "dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi" (Ioan VI, 53). Totuși, dacă "mănânc și beau cu nevrednicie", mănânc și beau osânda mea. Sunt osândit dacă nu primesc și sunt osândit dacă primesc, căci cine a fost vreodată "vrednic" să fie atins de dumnezeiescul Foc și să nu fie mistuit?

Încă o dată, din această capcană nu există scăpare prin intermediul judecăților omenești atunci când folosim pentru dumnezeieștile Taine criteriile, măsurile și

raționamentele noastre omenești. Este ceva înspăimântător, din punct de vedere duhovnicesc, în conștiința liniștită și curată cu care episcopii, preoții și laicii deopotrivă, și în special aceia care pretind a fi iscusiți în "cele ale sufletului", acceptă și apără ca pe ceva tradițional și evident situația sacramentală actuală: aceea în care un membru al Bisericii este considerat a fi "îmbunătățit" dacă pentru cincizeci și una de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Potir din cauza "nevredniciei" sale, iar atunci, în cea de-a cincizeci și doua săptămână, după ce a săvârșit câteva rânduieli, să treacă printr-o spovedanie de patru minute ca apoi să se reîntoarcă imediat după primirea împărtășaniei la "nevrednicia" sa. Este înspăimântător pentru că această situație respinge atât de evident ceea ce constituie adevăratul sens și, de asemenea, Crucea vieții creștine descoperită nouă în Sfânta Euharistie: imposibilitatea de a adapta creștinismul la măsurile și capacitățile noastre; imposibilitatea de a-l primi după rânduielile lui Dumnezeu și nu ale noastre. Care sunt aceste rânduieli? Nicăieri nu le găsim mai bine exprimate decât în cuvintele pe care preotul le rostește în timp ce înalță Sfântul Disc și care în Biserica primară erau cuvintele invitației la primirea Sfintei împărtășanii: "Sfintele Sfinților!" Cu aceste cuvinte și, de asemenea, cu răspunsul credincioșilor la aceasta: "Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos" - judecățile omenești în întregime se apropie de sfârșit. Cele sfinte, Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, sunt doar pentru cei ce sunt sfinți. Dar nimeni nu este sfânt decât Unul Sfânt Iisus Hristos. Și în acest fel, la nivelul jalnicei "vrednicii" omenești, ușa este încuiată; nu există nimic ce putem oferi și care ne-ar face "vrednici" de acest Dar Sfânt. Într-adevăr nimic, cu excepția Sfințeniei lui Iisus Hristos însuși pe care El în nesfârșita Sa dragoste și milostivire ne-a împărtășit-o și nouă, făcându-ne "seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt" (I Petru II, 9). Sfințenia Sa și nu a noastră este aceea care ne face sfinți și astfel "vrednici" a ne apropia și a primi Sfintele Daruri. Căci așa cum Nicolae Cabasila spune în comentariul său asupra acestor cuvinte: "nimeni nu are de la sine însuși sfințenia, deoarece aceasta este rezultat al virtuții omenești, ci toți o avem de la și prin Iisus Hristos. Atunci când pui sub soare mai multe oglinzi, toate strălucesc și răsfrâng raze de ai crede că se văd mai mulți sori, dar în realitate unul este soarele care se răsfrânge în toate ..."

Acesta este importantul "paradox" al vieții sacramentale. Ar fi o greșeală, totuși, să o limităm numai la Sfintele Taine. Păcatul pângăririi de care vorbește Sfântul Apostol Pavel atunci când menționează faptul de "a mânca și a bea cu nevrednicie", cuprinde întreaga viață, pentru că întreaga viață, omul în întregime, trup și suflet, au fost sfințite de Iisus Hristos și făcute sfinte, și fiind sfinte "nu ne aparțin". Singura întrebare adresată omului este dacă dorește și dacă este pregătit să primească, în smerenie și ascultare, această sfințenie oferită lui, din dragoste și din nemărginita milostivire a lui Dumnezeu. Mai întâi Crucea pe care el trebuie să răstignească pe omul cel vechi cu patima și stricăciunea sa, și apoi harul și puterea de a lupta neîncetat pentru creșterea omului nou în el, a acelei vieți noi și sfinte la care a fost făcut părtaș. Participăm la Sfânta Împărtășanie doar fiindcă am fost făcuți sfinți de către Iisus Hristos și în Domnul Hristos; și participăm la aceasta pentru a deveni sfinți, adică, pentru a plini darul sfințeniei în viața noastră. Atunci când nu realizăm aceasta, "mâncăm și bem cu nevrednicie" - când, cu alte cuvinte, primim împărtășania gândindu-ne la noi ca fiind "vrednici" prin noi înșine și nu prin sfințenia lui Iisus Hristos; ori când primim împărtășania fără a o raporta la întreaga viață ca rațiune a ei, și, de asemenea, ca putere a transformării vieții, că intrarea inevitabilă pe "cărarea cea îngustă" a nevoinței și a strădaniei. A realiza aceasta, nu doar cu mintea noastră ci cu întreaga noastră ființă, a ajunge la pocăință - care ne deschide ușile împărăției - acestea reprezintă adevăratul sens și cuprins al pregătirii noastre pentru Sfânta Împărtășanie.

Este bine știut și de necontestat faptul că în Biserica primară comuniunea tuturor credincioșilor la fiecare dumnezeiască Liturghie era o regulă. Totuși, ceea ce trebuie subliniat este faptul că această comuniune obștească periodică era înțeleasă și trăită nu doar ca un act de evlavie personală ci, mai presus de toate, ca un act ce izvorăște din apartenența la Biserică

sau mai precis ca împlinire și actualizare a acestei apartenențe. Sfânta Euharistie era în egală măsură definită și trăită ca Taină a Bisericii, Taină a comunității, Taină a unității. "S-a amestecat cu noi", scrie Sfântul Ioan Gura de Aur, "și ne-a împărtășit de trupul Său, astfel încât noi să putem fi deplinătate și un trup unit cu Capul". De fapt, Biserica primară nu cunoștea nici un alt semn ori criteriu pentru participarea mântuitoare a obștei la Taină: "era o regulă faptul că cel ce nu primise Sfânta Împărtășanie timp de câteva săptămâni să se excomunică și să se anatematizeze singur față de Trupul Bisericii". Împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Iisus Hristos era împlinirea limpede a Botezului și a Mirungerii, și nu existau alte condiții pentru primirea împărtășaniei. Toate celelalte Taine erau de asemenea "pecetluite" cu împărtășirea din Sfintele Daruri. Și așa de evidentă era această legătură dintre apartenența la Biserică și împărtășanie, încât într-un text liturgic timpuriu găsim alungarea înaintea sfințirii a acelora "care nu se pot împărtăși cu aceste Taine dumnezeiești". Este limpede că oricât de tainică și de complicată, a devenit mai târziu această înțelegere și trăire inițială a împărtășaniei ea nu a fost niciodată înlăturată, rămânând pentru totdeauna norma esențială a Bisericii.

Ar trebui să ne întrebăm, deci, nu ceea ce presupune această regulă, ci ce anume s-a întâmplat cu ea. De ce s-a uitat atât de mult ca o simplă pomenire a împărtășaniei mai dese (nu mai vorbim de aceea cu regularitate) pare multora (și în special clerului) o noutate fără precedent, zguduind și chiar distrugând, în concepția lor, temelia Bisericii? Cum a fost posibil că secole, de cele mai multe ori, Sfintele Liturghii să fie fără credincioși, care primeau împărtășania? De ce acest lucru incredibil nu provoacă uimire, nu provoacă fiori, în timp ce dorința de împărtășire mai deasă provoacă teamă, opoziție, rezistență? Cum a putut să apară această ciudată doctrină de primire a împărtășaniei o singură dată pe an? Cum a putut fi considerată "normă" orice îndepărtare de la ceea ce-ar putea fi nu mai mult decât o excepție? Cu alte cuvinte, cum a devenit înțelegerea Bisericii atât de profund individualistă, atât de detașată de învățătura Bisericii ca Trup al lui Iisus Hristos, atât de adânc contradictorie cu rugăciunea euharistică însăși: "iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășania Aceluiași Sfânt Duh ..." ?

Răspunsul obișnuit dat acestor întrebări este că dacă practica primară a trebuit să fie întreruptă - spun adversarii împărtășirii frecvente și regulate - dacă o distincție radicală a trebuit să fie introdusă între clerici (a căror primire a Sfintei Împărtășanii constituie în mod evident parte a slujirii lor) și laicat (care astăzi poate primi Sfânta Împărtășanie numai în anumite condiții - necunoscute Bisericii primare) dacă, în general, Sfânta Împărtășanie pentru laici a devenit mai degrabă excepție decât regulă, atunci aceasta se întâmplă din cauza unei temeri bune și sfinte - aceea a profanării Sfintei Taine. Profanarea s-ar realiza prin împărtășirea nevrednică cu aceasta, primejduind astfel propria mântuire; în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: "Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni XI, 29). Acestui răspuns trebuie, la rândul său, să i se dea o replică pentru că, de fapt, acesta ridică mai multe probleme decât cele pe care le rezolvă. Mai întâi, chiar dacă a fost adevărat ca, de facto, excomunicarea laicilor și-a avut originea în această mântuitoare temere și în acest sentiment de nevrednicie, ea nu mai este valabilă astăzi. Pentru că, dacă ar fi așa, cei care nu primesc Sfânta Împărtășanie ar putea, în cele din urmă, să se întristeze în timp ce urmăresc Sfânta Liturghie, ar putea să le pară rău pentru păcătoșenia și nevrednicia care-i separă de Sfintele Daruri, ar putea, pe scurt, să se simtă "excomunicați". Dar, în realitate, nici una dintre acestea nu este adevărată. Generații peste generații de creștini ortodocși au participat la Sfânta Liturghie cu o conștiință perfect limpede, fiind total convinși că nu este nevoie de nimic mai mult din partea lor, ca, pur și simplu, Sfânta Euharistie nu este pentru ei. Apoi, în acele ocazii foarte rare și excepționale când sunt împărtășiiți, ei primesc Sfânta Euharistie ca pe o "obligație ce trebuie împlinită", prin care, pentru un an întreg, ei se consideră din nou "în bună rânduială". Dar de unde, într-o astfel de atitudine care, din păcate,

a devenit o regulă în Biserică, se poate găsi - fie doar și într-o mică măsură - smerenia și pocăința, cuvioșenia și frica lui Dumnezeu?

De fapt, atunci când această atitudine și-a făcut apariția prima dată în Biserica - aceasta s-a întâmplat imediat după convertirea la creștinism a Imperiului Roman și a rezultat din creștinarea ulterioară a populației sale și din scăderea corespunzătoare a vieții religioase și morale printre creștini - Sfinții Părinți au văzut în aceasta nu un rezultat al smereniei și al fricii lui Dumnezeu ci al neglijenței și al delăsării duhovnicești. Și, îndată ce se "denunțau" ca păcătoși, amânarea Botezului din motive de "nepregătire" și "nevrednicie" apărea ca o lipsă de grijă față de Taine. Este pur și simplu cu neputință să găsești un text patristic pe care să se sprijine ideea ca acela care nu se poate împărtăși cu vrednicie este mai bine să se abțină de la aceasta. Sfântul Ioan Casian scrie: "Nu trebuie să nu primim Sfânta Împărtășanie, fiindcă ne știm păcătoși, ci cu totul mai mult să ne grăbim dornici către ea, pentru vindecarea sufletului și pentru curăția cea duhovnicească, cu acea umilire a minții și cu atâta credință, încât judecându-ne nevrednici... să căutăm și mai multe leacuri pentru rănilor noastre. N-am fi, de altfel, vrednici să primim nici împărtășania anuală, dacă ne-am lua după unii care, în așa chip măsoară vrednicia, sfințenia și meritul tainelor cerești încât socotesc că împărtășania nu trebuie luată decât de cei sfinți și nepătați și nu mai degrabă pentru că această participare să ne facă sfinți și curați. Aceștia, fără îndoială, cad într-o mai mare trufie decât cea de care li se pare că se feresc, fiindcă cel puțin însă este mai drept ca de vreme ce în această umilință a inimii în care credem și mărturisim că niciodată nu putem să ne atingem pe merit acele Sfinte Taine, s-o primim ca pe un medicament al tristeții noastre în fiecare duminică, decât ca, stăpâniți de deșartă trufie și stăruință a inimii, să credem că numai o dată pe an suntem vrednici de a lua parte la Sfintele Taine... Stăpâniți de deșartă trufie!" Sfântul Ioan Casian accentuează aici abilitatea ciudată a unora de a găsi un "alibi" pentru toate greșelile duhovnicești, de a se îmbrăca pe sine într-o pseudosmerenie, care constituie cea mai subtilă și cea mai periculoasă formă a trufiei. Aceasta, conform părerii unanime a Sfinților Părinți, după ce apare ca neglijență devine curând justificată prin argumente pseudo-duhovnicești și a fost acceptată, încetul cu încetul, ca regulă.

Aici a apărut, de exemplu, ideea - absolut necunoscută și îndepărtată de tradiția primară - ca, privitor la Sfânta Împărtășanie, există diferențe duhovnicești și chiar mistice între cler și laici, încât primii nu doar că pot dar trebuie să primească des Sfânta Împărtășanie, în vreme ce laicilor nu le este permis. Încă o dată aici îl putem cita pe Sfântul Ioan Hrisostom care a apărut, mai mult decât orice altceva, sfințenia Sfintelor Taine și a insistat asupra pregătirii cu vrednicie pentru Sfânta Împărtășanie. Astfel, marele pastor ("Pastorul lui Herma") scria: "Sunt împrejurări când preotul nu se deosebește de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de tainele cele înfricoșate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleași taine, iar nu ca în Legea Veche, când pe unele le mănâncă preotul, iar pe altele cel ce nu era preot, așa că poporului nu-i era slobod de a se împărtăși din cele ce se împărtășea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor le stă în față un trup și un pahar... O mie de ani mai târziu, Nicolae Cabasila, vorbind despre Sfânta Împărtășanie în lucrarea sa "Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii" nu face nici o distincție între cler și laicat, referitor la Sfânta Împărtășanie. El scrie: "...dacă însă cineva are puțină de a se apropia de Sfânta Masă, dar nu se apropie, nu va dobândi nicidecum sfințirea Sfintelor Daruri; și aceasta nu pentru că nu s-a apropiat ci pentru că i-a stat în puțință... Și cum putem să credem că iubește Sfintele Taine cel care, având posibilitatea să le primească, nu se ostenește să le primească?" Și totuși, în pofida acestor atât de limpezi mărturii, această idee ciudată, și chiar eretică, a rămas și rămâne în continuare o parte, dacă nu a învățaturii, cel puțin a evlaviei liturgice în Biserica noastră.

Adevărata biruință a acestei atitudini asupra Sfintei Împărtășanii a venit atunci când, după sfârșitul perioadei patristice și după căderea spațiului bizantin, teologia ortodoxă a intrat

în lunga perioadă a "captivității apusene", a influenței radicale a Apusului. Sub această influență a scolasticii apusene și a teologiei legaliste referitoare la Sfintele Taine, acestea din urmă au continuat în chip vădit să rămână în Biserică, dar au încetat să mai fie privite și trăite ca împlinire sau, în cuvintele Părintelui George Florovsky, "să constituie Biserica". Pe de o parte, Sfânta Împărtășanie a fost identificată ca mijloc al evlaviei individuale, personale, și al sfințirii, excluzând aproape total înțelesul sau "eclesiologic" iar pe de altă parte, apartenența la Biserică a încetat să mai fie înrădăcinată și măsurată prin participarea la Taina Unității Bisericii în credința, dragoste și viață.

S-a întâmplat apoi că laicul a fost nu doar "îngăduit" dar chiar silit să se confrunte cu împărtășania într-o perspectivă total subiectivă - aceea a nevoilor sale, a duhovniciei sale, a pregătirii sau nepregătirii sale, a posibilităților sale, etc. El însuși a devenit criteriul și judecătorul duhovniciei sale și a celorlalți. Și a devenit astfel în contextul unei teologii și a unei pietăți care în ciuda mărturiei clare a Tradiției Ortodoxe autentice - a girat acest statut de ne-împărtășați al laicilor, l-au transformat într-o normă, aproape într-o "marcă comercială" a Ortodoxiei.

Este într-adevăr un miracol faptul că influența combinată a acestei teologii sacramentale venită din Apus și a acestei pietăți extraecleziiale, individualistă și subiectivă, nu a reușit eradicarea completă a setei și a foamei pentru Sfânta Împărtășanie, pentru o participare adevărată și nu una formală în viața Bisericii. În toate vremurile, dar cu precădere în era noastră tulburată și confuză, fiecare renaștere ortodoxă și-a avut izvorul în "redescoperirea" Sfintelor Taine și a vieții sacramentale și, mai presus de toate, în renașterea euharistică. Așa s-a întâmplat în Rusia când persecuțiile au îndepărtat atitudinile moderate, formale și nominale - denunțate cu pasiune de părintele Ioan de Kronstadt. Astfel s-a întâmplat și cu Europa și Orientul Mijlociu, cu apariția mișcărilor ortodoxe de tineret, cu înțelegerea lor înnoitoare și profundă asupra Bisericii. Iar dacă astăzi această renaștere euharistică și sacramentală bate la ușile Bisericii noastre, ar trebui să ne încurajeze, ca semn că această criză fundamentală a "secularizării" se apropie de sfârșit.

De aici exigența și responsabilitatea Bisericii în istorie față de ereziile care sau rupt de misterul divin al Bisericii. Dogmele sale sunt în primul rând afirmații ce privește mântuirea omului, obiceiul lor este să elibereze chipul original al lui Iisus Hristos, adevărul, de distorsiunile unor erezii, pentru a ajuta comunitatea Bisericii să păstreze învățătura corectă despre Domnul Hristos și prin urmare viața ca prezență a lui Mântuitorului Hristos în Biserică.

*Drd. Stelian Gomboș.*